

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนเป็นหัวใจสำคัญของศาสนาทุกศาสนา ซึ่งการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้นต้องคำนึงถึงสภาพของตัวบุคคลผู้รับทั้งในด้านพื้นฐานความรู้และความคิด สภาพแวดล้อม หรือโอกาสที่เหมาะสมจึงจะประสบความสำเร็จ ดังเช่นเมื่อแรกตรัสรู้^๑ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงใคร่ครวญอย่างรอบคอบว่า จะทรงเทศนาโปรดผู้ใด ณ ที่ไหนและเมื่อใด ทรงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุแล้ว ได้เห็นสัตว์ทั้งหลายมีคุณสมบัติต่าง ๆ กัน เช่น ผู้มีธุลีในตาน้อยและมีอินทรีย์แก่กล้าและอ่อน มีอาการดีและทราม สอนให้รู้ได้ง่ายและสอนยาก บางคนไม่รู้คุณดีหรือชั่วเป็นต้น^๒ ทรงพิจารณาธรรมที่ตรัสรู้หาผู้ที่รู้ตามได้ยาก ทำให้พระองค์ทรงท้อพระทัย แต่เมื่อพิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องแสดงธรรมแก่มหาชน โดยเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่า คือ อุกฤษฏัตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวขึ้นแสดงก็อาจ รู้ได้ทันที วิปจิตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถาม ทบทวน เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้ เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน ปทปรมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้งและมีความเห็นผิดอย่างรุนแรง^๓ จากพระดำรินี้เอง ทำให้พระองค์นำหลักธรรมที่ทรงตรัสรู้มาแสดง ต่อมา ได้พระสาวก คือ ปัญจวัคคีย์ พระยสและสหาย ๔ องค์ และสหายที่บวชตามอีก ๕๐ คน รวมได้พระสาวกที่เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ๖๐^๔ (พระอรหันต์ในยุคแรกมีทั้งสิ้น ๖๑ องค์) พระอรหันต์ทั้งหมดจำนวน ๖๐ รูป ที่แยกย้ายกันไปสถานที่ต่าง ๆ รูปเดียว ไม่ไปเกินกว่านั้น เพื่อประกาศหลักธรรมที่ได้ศึกษาและปฏิบัติมาให้ประชาชนได้รับสพระธรรม ถือว่าเป็นพระธรรมทูตชุดแรกของพระพุทธศาสนาตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา สำหรับพระพุทธเจ้าได้เข้าไปประกาศศาสนาให้บุคคลที่มีแนวคิดขึ้นาสังคมในแคว้นมคธ คือ อรุเวลกัสสปะ และพระราชาแคว้นมคธคือ พระเจ้าพิมพิสาร และเผยแผ่หลักคำสอน ได้ประสบความสำเร็จตลอด ๔๕ พรรษา ด้วยการสั่งสอนเวไนยสัตว์บรรลुरुธรรม หรือตั้งอยู่ในฐานะอุบาสก อุบาสิกา หรือผู้ถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง มีจำนวนมากมายมหาศาล แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีในการสอนที่ประสบผลสำเร็จ จนได้พระนามยกย่องว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^๕

^๑ คุรยละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๙/๑๔.

^๒ อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๑๘๓.

^๓ คุรยละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๑/๓๙.

^๔ วิ.ม. (ไทย) ๑/๒/๒.

ต่อมา เนื่องจากเกิดปัญหาเรื่องความเห็นและการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนจากพระธรรมวินัย และมีผู้ปลอมบวชในพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดปัญหาพระสงฆ์ไม่ทำอุโบสถสังฆกรรมร่วมกันถึง ๗ ปี พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ได้เล็งเห็นปัญหา จึงขอความร่วมมือในการสังคายนาจากพระราชา คือ พระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งพระองค์ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก โดยจัดสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ให้บริสุทธิ ตลอดทั้งให้การอุปสมบทพระราชาโอรส พระราชธิดา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ทรงมีพระราชดำริที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ ด้วยการจัดส่งพระสมณทูต ๙ สาย พร้อมกับกับอัญเชิญกัณฑ์พระศรีมหาโพธิ์เป็นเครื่องบรรณาการพุทธบูชา ซึ่งมีต้นศรีมหาโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา^๕ พระองค์ให้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ พร้อมทั้งสร้างเสาศิลาและการจารึกหลักฐานทางพระพุทธศาสนาไว้ในสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และที่อื่นๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้มั่นคง จากหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชนี้เอง ทำให้พระธรรมทูตได้นำมาเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในถิ่นต่าง ๆ หรือในต่างประเทศ ต่างแคว้น ต่างเมือง ที่มีประชาชนต่างเชื้อชาติ ลัทธิความเชื่อ และต่างภาษา รวมวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน การทำให้ประชาชนต่างแคว้นหรือชาวต่างประเทศ เป็นต้น หันมาให้ความสนใจศึกษาเรื่องของพระพุทธศาสนา กันอย่างแพร่หลายและกว้างขวางนั้น จำเป็นต้องมีหลักการและวิธีการเป็นยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนสำคัญที่จะชักจูงประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและประพฤติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมีแนวปฏิบัติสำคัญที่เป็นรากฐานคำสอนและแนวทางเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าหลายพระองค์ คือ หลักพระโอวาทปาติโมกข์ เช่น พระวิปัสสีพุทธเจ้าทรงแสดงปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ที่กรุงพันธุมดีราชธานี^๖ เพื่อใช้เป็นแนวทางการเผยแผ่คำสอน โดยให้พระสาวกที่ทำการเผยแผ่หลักคำสอน ให้ความสำคัญประพฤติปฏิบัติดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนมักประสบปัญหาและอุปสรรค โดยมากเกี่ยวข้องกับวิธีการ ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ในต่างแดน ที่มีประชาชนต่างเชื้อชาติ ต่างแนวคิด และลัทธิความเชื่อ ปัญหาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการสอน ปฏิภาณไหวพริบในการแสดงธรรม รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจจริง และกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการสอนธรรมให้เข้าถึงบุคคลทุกคนชั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยหลายประการ กล่าวคือ การขาดการวิเคราะห์และยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน เช่น การวิเคราะห์เหตุปัจจัย ๔ ด้านคือ ๑. จุดแข็ง ๒. จุดอ่อน ๓. โอกาส ๔. สิ่งคุกคาม เนื่องจากการศึกษาจุดแข็งให้ถูก คือการเตรียมตัวที่ถูกต้องและ

^๕ สุัมมปาโล ภิกขุ, เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นใหญ่ในแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๙.

^๖ ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐. ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓-๑๘๕/๙๐-๙๑.

รู้จักนำจุดดีที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ จุดอ่อนที่เป็นปัญหาเกิดจากสาเหตุ เช่น ปัญหาการบริหารวัดในต่างประเทศ เนื่องจากวัดถูกจดทะเบียนในนามของสมาคมหรือองค์กรไม่แสวงผลกำไร จึงมีรูปแบบการบริหารในรูปคณะกรรมการ ปัญหาด้านขาดการบริหารแบบมืออาชีพ ปัญหาการสอนพระพุทธศาสนาในแนวประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชน และปัญหาเรื่องโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น การพัฒนาทักษะการบรรยายธรรมภาคภาษาอังกฤษ เป็นต้น ปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านการสอนและการเล่าเรื่องที่ไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงได้ โดยปัญหาหลักที่เกิดขึ้นคือ ๑. การใช้สื่อ ๒. การพูดให้เห็นภาพ ๓. การใช้เรื่องเล่าประกอบ^๗ เนื่องจากขาดทักษะดังกล่าวจึงมักเป็นสาเหตุของปัญหาที่ทำให้การเผยแผ่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศประสบอยู่ คือ ปัญหาความไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ที่ดีพอ ปัญหาการสื่อสารกับคนในประเทศไม่ดีพอ ปัญหาการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ที่ดูแลพระธรรมทูต ซึ่งยังขาดความเข้มแข็ง และปัญหาด้านการสนับสนุนและดูแลที่ไม่เพียงพอ^๘ รวมทั้งการติดตามและกำกับดูแลงานด้านการเผยแผ่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระสงฆ์รูปหนึ่งที่มีบทบาทในยุคต้นหรือยุคบุกเบิกงานด้านการเผยแผ่ คือ พระพรหมวชิรญาณ (ปสุตฺถ์ เขมังกโร) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยตรงมากกว่า ๔๐ ปี ท่านได้ดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในนามสำนักและในนามทางการคณะสงฆ์ในตำแหน่งต่างๆ ดังกล่าวแล้ว แม้ในช่วงที่สถานการณ์บ้านเมืองไม่ปกติ โดยเฉพาะในยุคแรกเริ่มของการสร้างวัดและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา และสร้างวัดธัมมามาราม ณ นครชิคาโก ท่านมีบทบาทด้านการเผยแผ่ เช่น การบรรยายธรรม การแสดงปาฐกถา การผลิตสื่อธรรม การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น^๙ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการและดูแลกิจการวัดในต่างประเทศเนื่องจากท่านเป็นประธานโครงการก่อสร้าง และเป็นเจ้าอาวาสวัดธัมมามาราม นครชิคาโก สหรัฐอเมริกา และเนื่องจากมักประสบปัญหาเมื่อพระธรรมทูตเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน

^๗ พระธรรมโกศาจารย์, "ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา", [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=179&articlegroup_id=2 [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๙].

^๘ หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก, “แนะใช้ไอทียกระดับพระธรรมทูตไทยสู่เวทีโลก”,

http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?group_id=1&NEWSID=12256 [๑๐ มีนาคม ๒๕๕๙].

^๙ ดูรายละเอียดใน วัดยานนาวา, พระพรหมวชิรญาณกับศาสนกิจ ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คัลเลอร์ไอเดีย อินเวชั่น จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๖๖-๘๗.

ต่างประเทศ จึงเกิดแนวคิดสร้างกลุ่มเครือข่ายขึ้น คือ เครือข่ายสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ซึ่งท่านได้เป็นประธานรูปแรก และมีบทบาทหน้าที่บริหารโครงการต่าง ๆ

การนำพระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศต่าง ๆ จะเกิดปัญหาและอุปสรรคจากเหตุปัจจัยต่างๆ กล่าวคือ สภาพภูมิประเทศที่แตกต่างจากมาตุภูมิ ทั้งในด้านสภาพดินฟ้าอากาศ อาหาร บุคคล ทัศนคติ และวัฒนธรรมประเพณี ทั้งในทวีปยุโรป สหรัฐอเมริกา และทวีปเอเชีย จึงทำให้ประสบกับอุปสรรคปัญหานานาประการ พระพรหมวชิรญาณสามารถปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ได้ยึดอุดมการณ์ทำงานด้วยความอดทน ไม่ท้อแท้ มุ่งทำประโยชน์แก่อุลกลแก่คนไทยในต่างแดน โดยจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมกรรมฐานในวัดนั้น เช่นเดียวกับในประเทศไทย และได้วางนโยบายให้พระสงฆ์และวัดในเครือข่ายสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ปรับตัวเข้าหาประชาชน โดยถือเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่จำกัดชาติชั้นวรรณะและลัทธิศาสนาใดๆ เพื่อสร้างสรรค์จรโลงสันติสุขและสันติภาพ โดยเสนอหลักการที่ว่า “ถ้าบรรดานักศาสนาทั้งหลาย ยังหันหลังให้กัน ยังแทงกันข้างหลังกันหรือยังเป็นศัตรูกันแล้ว เรา จะยังสันติสุขสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลกได้อย่างไร และชาวโลกจะอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างไร ฉะนั้น บรรดานักศาสนาทั้งหลาย ควรจะหาแนวทางนำหลัก “เมตตาธรรม” ซึ่งมีอยู่ในทุกศาสนามาร่วมกัน ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำสันติสุขและสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ศาสนิกชนในนามมวลมนุษยชาติได้อย่างไรด้วย”^{๑๐} ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรมผ่านทางสื่อ เนื่องจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ ในโลกปัจจุบัน การใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ช่วยเข้ามาช่วยในการเผยแผ่ คือ Internet facebook, Animation, Television เป็นต้น บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ยังขาดทักษะการใช้สื่อในโลกยุคใหม่ ดังนั้น ท่านจึงส่งเสริมให้ฝึกฝนบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อเผยแผ่ธรรมะโดยใช้สื่อสมัยใหม่ และมีความสามารถใช้คำพูดที่ทันสมัย ร่วมสมัย สะกิดใจคนฟัง ทำให้เข้าถึงจิตใจผู้รับได้เร็วขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาวิจัยเรื่องหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ เนื่องจากท่านได้เสียสละและทุ่มเทกำลังสติปัญญาและกำลังกายถวายชีวิต กับการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา เป็นเวลานานถึง ๒๕ ปี ในนามของกองงานพระธรรมทูตในต่างประเทศ เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระพรหมวชิรญาณในการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และเพื่อได้องค์ความรู้สำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศต่อไปในอนาคต

^{๑๐} คณะผู้จัดทำวัดยานนาวา, **พรหมวชิรญาณ เพชรพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๙๖.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร)

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ หลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) และมีแนวทางการเผยแผ่ในต่างประเทศเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศึกษาข้อมูลจากรายงาน คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท หนังสือ เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือรายงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่าง ๆ

ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) ศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่ตามแบบแผนกิจการทางคณะสงฆ์ แนวคิดและหลักการเผยแผ่ของพระพรหมวชิรญาณ รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แนวคิดและแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และแนวทางปฏิบัติด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ของคณะสงฆ์ไทย จากข้อมูลหนังสือ รายงาน เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง คือ หนังสือ บทนิพนธ์ วารสาร เอกสาร และผลงานต่างๆ พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) และรายงานที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านบุคคล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและร่วมปฏิบัติงานกับพระพรหมวชิรญาณ นับตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยใช้เวลาในการดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ – มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นเวลา ๗ เดือน ได้แก่

- (๑) พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) เจ้าอาวาสวัดยานนาวา
- (๒) พระเทพวิสุทธิโมลี (พรหมา สปปญโญ) เจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส รองเจ้าคณะภาค ๑๐ กรุงเทพมหานคร
- (๓) พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร
- (๔) พระศรีวชิราภรณ์ (เกรียงไกร กิตติเมธี) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร
- (๕) พระครูปริยัติภาวนานิเทศก์ (วิ) (โสภิน โสปาโก โพธิ) เจ้าอาวาสวัดวังปลาโต จังหวัดมหาสารคาม
- (๖) พระครูสิริธรรมวิเทศ (พระมหาณัด อตถจาโร) Ph.D. จาก Magadh University เลขาธิการสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา และ ประธานอำนวยการวัดไทยกรุงวอชิงตัน ดี. ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา
- (๗) พระมหาธีรวงษ์ ญาณสุธีโร รองประธาน กรรมการ อำนวยการ รูปที่ ๒ / เลขานุการ วัดนวมินทราชูทิศ เฉลิมพระเกียรติ นครเคมบริดจ์-บอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา
- (๘) ศาสตราจารย์กิตติคุณ อำไพ สุจริตกุล ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (๙) ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต
- (๑๐) นายเอี้ยง แทน ผู้ประสานงานและล่ามแปลภาษา สมาชิกวัดนวมินทราชูทิศ ประเทศสหรัฐอเมริกา

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้านการเผยแผ่คำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) ที่ได้รับมอบหมายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่คำสอนในประเทศสหรัฐอเมริกา

การเผยแผ่ หมายถึง การนำคำสอนของพุทธเจ้าไปถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้ และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติตามในรูปของการแสดงธรรม การปาฐกถา สันทนาธรรม การบรรยาย การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานและตอบปัญหาธรรมแก่พุทธบริษัทและบุคคลทั่วไปในต่างประเทศ

พระพุทธศาสนา หมายถึง หลักคำสอนในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท

ต่างประเทศ หมายถึง ประเทศที่พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอยกเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีเนื้อหาที่สอดคล้อง ดังนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) กล่าวว่า พระธรรมทูต ก็คือผู้แทนของพระพุทธเจ้า ทูตก็คือผู้แทน ผู้แทนทางธรรมหรือผู้แทนธรรมะ ก็คือผู้แทนของพระพุทธเจ้านั่นเอง ทำหน้าที่แทนพระพุทธเจ้า เหมือนพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว เสด็จจาริกเที่ยวสั่งสอนชาวบ้านจนกระทั่งมีพระสาวกเกิดขึ้น และส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาในที่ต่าง ๆ พระสาวกที่ถูกส่งไปประกาศพระศาสนา นั้น เราเรียกกันว่า “พระธรรมทูต” ในฐานะพระธรรมทูตมีหน้าที่หลักก็คือการเผยแผ่ธรรม ซึ่งมีหลายวิธี ให้รู้จักแนวทางให้รู้จักวิธีการ นั่นก็จะต้องมีความรู้ด้านธรรมะ ได้ศึกษานักธรรมบ้าง บาลีบ้าง อ่านหนังสือด้วยตนเองบ้าง สิ่งเหล่านี้เรียกว่าเป็นต้นทุนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีแรกที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติก็คือการเทศน์ ส่วนวิธีอื่น เช่น พุทธคย ปาฐกถา บรรยาย เป็นต้น^{๑๑}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า การทำงานของพระธรรมทูตก็เช่นเดียวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการให้การศึกษา เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ถ้าเราไปในถิ่นไหน ก็ต้องรู้ถิ่นนั้น รู้สถานการณ์ความเป็นไปสภาพความต้องการจิตใจ อะไรต่ออะไรต่างๆ ของเขา แล้วเราก็ประเมินสรุปว่าในถิ่นนี้ เทศะนี้ ในกาลยุคสมัยนี้ เราควรจะเน้น เช่นว่า มีเป้าหมายอะไร เป็นการเผยแผ่อะไร จะย่ำในหลักธรรมข้อไหน เป็นต้น คิดว่าถ้าเราเองงานอย่างนี้ จะเป็นการทำงานที่เรียกว่า มีเป้าหมายที่ชัดเจน^{๑๒}

วิศิษฐ์ พงศ์พัฒน์จิต กล่าวว่า พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง พระภิกษุทุกรูปที่ต้องรับภาระและมีหน้าที่ในการศึกษาเรียนรู้ ให้เข้าใจถ่องแท้ อย่างลึกซึ้งแจ่มแจ้ง ชัดเจน คั่นคว้า

^{๑๑} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระธรรมทูตคือใคร, <http://ddhad.org> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๗.

จดจำหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นำไปประพฤติปฏิบัติตาม จนรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมตามสภาพความเป็นจริง แล้วนำหลักธรรมคำสอนเหล่านั้นไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชนได้ปฏิบัติตาม เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว และชุมชน เพื่อความสงบ สันติภาพอย่างมั่นคงยั่งยืนของสังคมไทยและสังคมโลก เมื่อมีคนอื่นได้เรียนรู้ ได้ประพฤติปฏิบัติ ก็เป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งบรรพชนของเราได้ดำเนินการติดต่อกันมา นับเป็นเวลา กว่า ๒,๕๐๐ ปีผ่านมาแล้ว ดังนั้น ท่านเหล่านี้ก็คือพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนานั่นเอง^{๑๓}

วคิน อินทสระ กล่าวไว้ว่า พุทธวิธีการสอน หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัทด้วยพุทธวิธีหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้ฟังเพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด เมื่อจบการสอนโดยมีจุดมุ่งหมายในการสอน เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง และเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควร สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ๆ^{๑๔}

พระมหานัด อุดจარი และพระปลัดอาพล สุธีโร กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า ต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนาทั้งภูมิธรรม-ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ดี เป็นผู้มีหลักมนุษยสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนนั้นได้ดี และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมทางด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัด และสังคม^{๑๕}

๑.๖.๒ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมฺโม, เจางาม) วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท)” ผลจากการศึกษาพบว่า วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รोजังหะหรือโอกาส เป็นต้น เพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพื่อ

^{๑๓} วิศิษฐ์ พงศ์พัฒน์จิต, **คู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**, ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ), หน้า ๒๖.

^{๑๔} วคิน อินทสระ, **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา), ๒๕๔๕, หน้า ๓๕.

^{๑๕} พระมหานัด อุดจარი และพระปลัดอาพล สุธีโร, **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๔.

ความสุขแก่คนเป็นอันมาก เพื่อบุญเคราะห์ต่อชาวโลก พระพุทธเจ้าทรงมีพระสงฆ์สาวกเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติสมควร และยึดมั่นในคุณธรรมของผู้แสดงธรรม จึงสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน^{๑๖}

พระมหาสนั่น อุตตมเสฏโฐ (ประเสริฐ) วิจัยเรื่อง “กระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูต : เฉพาะกรณีของพระธรรมทูต อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ผลจากการศึกษาพบว่า พระธรรมทูต คือพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรม ซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้ทรงศีลและประพฤติธรรม เป็นที่เคารพของประชาชนโดยทั่วไป เมื่อพระธรรมทูตสอนธรรมะจึงได้รับความเคารพ เชื่อถือ ความรอบรู้หลักธรรมของพระธรรมทูตที่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมเป็นอย่างดี ผู้ฟังย่อมวางใจในความรู้ นั้น ความเมตตาอนุเคราะห์ของพระธรรมทูตเป็นแรงเสริมสร้างผลักดันให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในธรรมและประพฤติตนเป็นคนดีตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น โดยไม่ได้หวังสิ่งอื่นตอบแทนแต่ประการใด^{๑๗}

พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม) วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระราชาธรรมาจารย์ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรม คุณสมบัติของพระธรรมทูต ได้แก่ คุณสมบัติตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์ คุณสมบัติพื้นฐาน มีสัปปุริสธรรม คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล มีหลักกัลยาณมิตรในความเป็นผู้นำชุมชนให้คำแนะนำสั่งสอนการดำเนินชีวิตด้วยดี และมีหลักการบริหารหรือเมตตาธรรมแก่ทุกคน รู้จักฟัง พูดให้ผู้อื่นฟังได้ไม่ศึกษา มีความจำดี เป็นผู้รู้ชัดแจ้ง สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ฉลาดในการเป็นผู้นำและไม่ก่อการทะเลาะวิวาท เข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น มีเทคนิควิธีการสื่อสารเพื่อเข้าถึงปัญหาและความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์พระพุทธศาสนา^{๑๘}

^{๑๖} พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมโม, เกางาม), “ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔) หน้า ก-ข.

^{๑๗} ดูรายละเอียดใน พระมหาสนั่น อุตตมเสฏโฐ (ประเสริฐ), “กระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูต : เฉพาะกรณีของพระธรรมทูต อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๘๖-๘๗.

^{๑๘} พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม), “ศึกษาบทบาทของพระราชาธรรมาจารย์ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า (๒).

พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา) วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ผลการวิจัยได้มีลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) สรุปได้ว่า บทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งรูปแบบพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม ได้มีการยกพุทธศาสนสุภาษิต ยกอุทาหรณ์ เล่านิทาน เปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาอุปมัย ใช้วิธียกบุคคลเป็นตัวอย่าง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น และถือว่าเป็นรูปแบบและแนวทางที่ท่านได้นำเอาออกมาเผยแผ่พุทธธรรมมากที่สุด พุทธธรรมที่น่าเสนอเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้เยาวชน ประชาชนได้นำมาปฏิบัติปรับปรุงแก้ไข ชัดเจนเข้าใจให้ตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรมอันดีงาม^{๑๙}

พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ได้กล่าวถึงเทคนิคการเผยแผ่ของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) ว่าได้ใช้เทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม โดยยึดเทคนิคและรูปแบบการสอนและการสื่อสารตามแนวพุทธผสมผสานกับหลักนิเทศศาสตร์ทั่วไป โดยได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทป วีดีโอ หนังสือ และสื่อสารมวลชนอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่^{๒๐}

สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกตามวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมธรรมะในสวน ณ สวนหลวง ร.๙” พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยยึดหลักที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญมาตลอด ๔๕ พรรชานั้นน่าจะมีรูปแบบหลากหลายนานับประการที่ยังใช้ได้เสมอ เพราะพระพุทธรูปองค์เป็นผู้ที่มีพระปรีชาความรู้ความสามารถเป็นอย่างยิ่งในการเผยแผ่ การที่พระองค์ทรงแสดงธรรมแก่บุคคลทุกระดับชั้นและทรงประสบผลสำเร็จนั้น ถือว่าเป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่น่าสนใจศึกษา เพราะว่าคุณครูที่พระองค์ทรงแสดงธรรมให้ฟังนั้นมีหลายระดับ มีหลายชั้นวรรณะ ทรงเน้นการแสดงธรรมเพื่อมุ่งหวังให้มวล

^{๑๙} พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า (๑)-(๒).

^{๒๐} พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก), “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ข.

มนุษย์ปุถุชนได้ค้นพบถึงทางสว่างของชีวิตเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่ารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์นั้นมีหลากหลาย^{๒๑}

พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม) วิจัยเรื่องการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย พบว่า บทบาทด้านการปกครอง มีการจัดแบ่งงานตามสายปกครอง บทบาทด้านการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชท้องถิ่น และการส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชจากประเทศไทยและต่างประเทศ ด้วยการจัดทุนให้ศึกษาต่อ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด เรียกว่า โรงเรียนต้นกล้า และการจัดตั้งกองทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทยและอินเดียทั้งที่เป็นภิกษุ คฤหัสถ์ และเยาวชนชาวอินเดีย บทบาทด้านการเผยแผ่ มีการผลิตบุคลากรเผยแผ่ในวัด และการผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการสาธารณูปการ มีการพัฒนาอาคารสถานที่ และการดูแลอาคารสถานที่ บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการสาธารณสงเคราะห์เพื่อมนุษยธรรมในนามองค์กรชาวพุทธ และการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพระพุทธศาสนา^{๒๒}

พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ และคณะ ได้ทำรายงานวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย พบว่า วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในอินเดียและชาวพุทธต่างชาติ ในส่วนข้อเสนอแนะพบว่า พระธรรมทูตปัจจุบันมีจำนวนน้อยมาก การทำงานไม่เป็นทีม ขาดการมีส่วนร่วม ไม่มีเครือข่ายชาวพุทธระดับนานาชาติและองค์กรหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องสร้างสำนักงานพระธรรมทูตให้ชัดเจน เพื่อสร้างเครือข่ายในระดับองค์กรได้ ด้านการศึกษา วัดยังไม่ได้สร้างเครือข่ายศูนย์การศึกษา เพื่อประสานงานกับองค์กรข้างนอก ผู้สอนขาดทักษะด้านภาษาท้องถิ่น และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนยังไม่เพียงพอ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามาช่วยเหลือ ด้านการสงเคราะห์ วัดยังขาดกองทุนเพื่อการสงเคราะห์สุขภาพชุมชน เมื่อประสบภัยพิบัติ ขาดทุนทรัพย์ในการบริหาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องหาแนวทางในการตั้งเป็นกองทุน หรือมูลนิธิขึ้น เพื่อจะเอื้อต่อการทำงานสงเคราะห์ด้านนี้ ด้านคุณสมบัติของพระธรรมทูต พระธรรมทูตที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง เกิดอาการท้อแท้ หดหู่กำลังใจ รู้สึกเบื่อต่อภาระที่

^{๒๑} ดูรายละเอียดใน สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี, “การเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกตามวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมธรรมะในสวน ณ สวนหลวง ร.๙”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๘-๗๙.

^{๒๒} พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม), “การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า (๒).

รับผิดชอบและเกิดความรู้สึกว่าการมาปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูต ทำให้ความรู้ ความสามารถของตนเองด้อยลง จำเป็นต้องสร้างกำลังใจและพึงพอใจในการทำงานให้มากขึ้น^{๒๓}

ผู้วิจัยเห็นว่า จากข้อมูลการศึกษางานวิจัยข้างต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ศึกษาหลักพระธรรมทูตซึ่งเป็นผู้แทนทางธรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป โดยหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีบทบาทและหน้าที่ในการศึกษาเรียนรู้ให้ประชาชนเข้าใจถ่องแท้ อย่างลึกซึ้งแจ่มแจ้ง และในงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการหลักการ และกระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูตหรือของพระเถระสำคัญในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยในแง่ของการเผยแผ่ในต่างประเทศด้วย เนื่องจากการนำเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในต่างประเทศนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย เพราะมีความแตกต่างกันในเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคม เป็นต้น นอกจากนั้น การดำเนินงาน การบริหารกิจการต่างๆ ในวัด ก็มีความยุ่งยากต่างๆ นานัปการ จึงต้องอาศัยความเสียสละตนเอง มีความอดทนและความชาญฉลาดในการบริหารอย่างมาก

ดังนั้น การศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) ที่มีประสบการณ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จึงเห็นว่าสำคัญเพื่อได้ทราบถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และผลกระทบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลที่ดียิ่งขึ้น และพุทธบริษัทสามารถประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในเบื้องหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพานต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสงฆ์สำคัญ คือ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอานนท์ พระปุลณณมันตานีบุตร และพระปุลณณะ (สุนาปรัตน์) เป็นต้น บทบาทการเผยแผ่ในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

๑.๗.๒ ศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถา และผลงานของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) ในรูปแบบพระธรรมเทศนา การบรรยายธรรม บทความ หนังสือ และงานเขียน

^{๒๓} พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ และคณะ, “ศึกษาวิเคราะห์พุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย”, รายงานวิจัย, (คณะพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ข-ค.

๑.๗.๓ ประชากรผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนี้ คือ พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) รวมทั้งกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำนวน ๑๐ ท่าน ดังต่อไปนี้

(๑) พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) เจ้าอาวาสวัดยานนาวา

(๒) พระเทพวิสุทธิโมลี (พรหมา สบปญโญ) เจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส รองเจ้าคณะภาค ๑๐ กรุงเทพมหานคร

(๓) พระโสภณวชิราภรณ์ (ไสว โชติโก) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

(๔) พระศรีวชิราภรณ์ (เกรียงไกร กิตติเมธี) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร พระธรรมทูตสายต่างประเทศรุ่นที่ ๑๐ ประธานศูนย์พุทธสมาคมนานาชาติ วัดนวมินทรราชูทิศ ลียง ประเทศ ฝรั่งเศส

(๕) พระครูปริยัติภาวนานิเทศก์ (วิ) (โสบิน โสปาโก โพธิ) เจ้าอาวาสวัดวังปลาโต จังหวัดมหาสารคาม

(๖) พระครูสิริธรรมวิเทศ (พระมหานัด อตถจาโร) เลขาธิการสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา และ ประธานอำนวยการวัดไทยกรุงวอชิงตัน ดี. ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา

(๗) พระมหาธีรวงษ์ ญาณสุธีโร รองประธาน กรรมการ อำนวยการ รูปที่ ๒ / เลขานุการ วัดนวมินทรราชูทิศ เฉลิมพระเกียรติ นครเคมบริดจ์-บอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

(๘) ศาสตราจารย์กิตติคุณ อำไพ สุจริตกุล ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๙) ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต

(๑๐) นายเอียง แทน ผู้ประสานงานและล่ามแปลภาษา สมาชิกวัดนวมินทรราชูทิศ ประเทศสหรัฐอเมริกา

๑.๗.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๗.๕ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีหนังสือติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ขออนุญาตสัมภาษณ์แบบข้อมูลเชิงลึก โดยได้ไปสัมภาษณ์โดยตรง จากนั้นได้นำข้อมูลที่บันทึกเสียงไว้ มาถอดความคัดลอกใจความสำคัญ เรียบเรียงเนื้อความเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

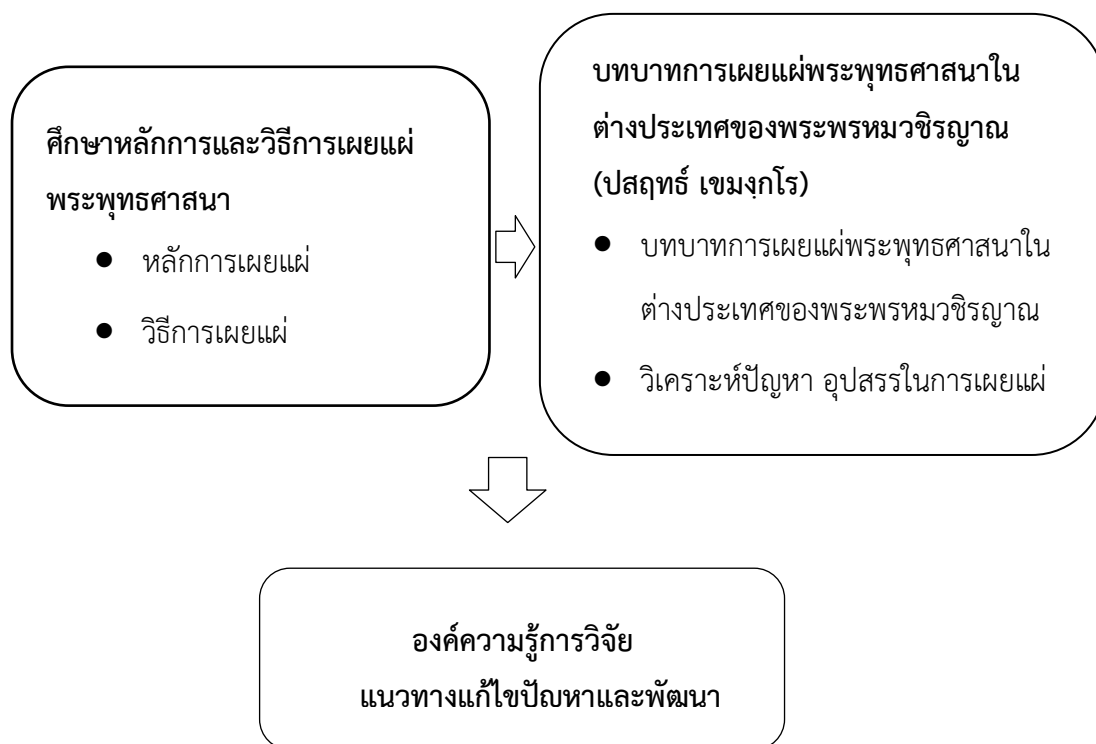
๑.๗.๖ วิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์

๑.๗.๗ นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์เรียบเรียงเพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในเชิงพรรณนา (Narrative Descriptive)

๑.๗.๘ สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาบทบาทของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ สามารถแสดงออกมาเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร)

๑.๘.๓ ทำให้ทราบสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) อย่างมีประสิทธิภาพ